

چشم‌انداز آینده تحریم‌های ایران در دوره بایدن، سناریوهای خوش‌بینانه و بدبینانه

نگارنده دو سناریو خوش‌بینانه و بدبینانه را از میان راهبردهای احتمالی پیش روی جو بایدن استخراج کرده است. ابتدا در بخش ابتدایی به تحلیل سناریوی خوش‌بینانه که همانا بازگشت آمریکا به توافقنامه برجام و لغو تحریم‌های ایران بدون پیش‌شرط است، اشاره و در بخش بعدی به تحلیل سناریوی بدبینانه که اشاراتی بر پیش‌شرط گذاری‌های آمریکا برای لغو تحریم‌ها داشته، می‌پردازیم. ۴۷۴۷

مقدمه

هم‌زمان با اعلام غیررسمی پیروزی جو بایدن در انتخابات ریاست جمهوری ۲۰۲۰ آمریکا، (گرچه تاکنون رئیس‌جمهور شدن وی قطعی نیست ولی با این حال از وی به‌عنوان محتمل‌ترین رئیس‌جمهور آمریکا در چهار سال پیش رو یاد می‌شود)، تحلیل‌ها و پیش‌بینی‌ها پیرامون نوع سیاست خارجی اتخاذی جو بایدن در برابر ایران، توافقنامه برجام و نیز آینده تحریم‌های ایران، متعدد و متفاوت بوده است.

چنانچه برخی معتقدند که پیروزی جو بایدن می‌تواند خبر خوبی برای ایران و توافقنامه برجام بوده و چشم‌انداز مثبتی را در کاهش تنش‌ها میان تهران و واشنگتن و بالتبع کاهش تحریم‌های ضد ایرانی ایجاد نماید. در مقابل برخی دیگر معتقدند که تفاوت‌چندانی میان دولت جو بایدن با دولت ترامپ در راهبردهای ضد ایرانی وجود ندارد و حتی در صورت بازگشت بایدن به توافقنامه برجام، تحریم‌های آمریکا علیه ایران متوقف نخواهد شد، بلکه از اهرم لغو تحریم‌ها به‌عنوان ابزار فشار و پیش‌شرط برای مذاکرات با ایران، پیرامون موضوعات مختلف از جمله موضوعات منطقه‌ای و موشکی استفاده خواهد شد.

در این میان سؤال مطرح اینجاست که در صورت پیروزی نهایی جو بایدن و بازگشت و یا وعده بازگشت وی به توافقنامه برجام، چشم‌انداز آینده تحریم‌های ایران به چه صورت خواهد بود؟

برای پاسخ به این سؤال مهم، نگارنده دو سناریو خوش‌بینانه و بدبینانه را از میان راهبردهای احتمالی پیش روی جو بایدن استخراج کرده است. ابتدا در بخش ابتدایی به تحلیل سناریوی خوش‌بینانه که همانا بازگشت آمریکا به توافقنامه برجام و لغو تحریم‌های ایران بدون پیش‌شرط است، اشاره و در بخش بعدی به تحلیل سناریوی بدبینانه که اشاراتی بر پیش‌شرط

گذارهای آمریکا برای لغو تحریمها داشته، می‌پردازیم.

سناریو خوش‌بینانه

در سناریوی خوش‌بینانه، به نظر می‌رسد که یک رویکرد سازنده از سوی دولت احتمالی بایدن برای تعامل با ایران و لغو تحریمها، بدون هیچ‌گونه پیش‌شرط گذاری برای ایران، ایجاد خواهد شد. طبق این سناریو دولت آمریکا مجدداً به توافقنامه برجام بازمی‌گردد و متعاقب توافقنامه مزبور، تحریمها علیه ایران را لغو می‌نماید و متقابلاً از ایران نیز می‌خواهد به تعهدات برجامی خود بازگردد.

اما خب مسئله اینجاست که در صورت بازگشت دولت بایدن به برجام و اقدام برای رفع تحریمها مطابق با توافقنامه برجام، تحریمهای هسته‌ای علیه ایران مثلاً در حوزه صنعت نفت و گاز ایران متوقف نخواهند شد، چراکه صنعت نفت و گاز ایران در کنار بهانه هسته‌ای، ذیل قانون کاتسا (قانون مقابله با دشمنان آمریکا) به بهانه‌های مقابله با تروریسم و نقض حقوق بشر و نیز ذیل قانون جامع تحریمهای دهساله ایران (داماتو)، توسط آمریکا تحریم شده است. براین اساس حتی اگر بهانه هسته‌ای وجود نداشته باشد، این صنعت به دلیل قرار گرفتن در ذیل قوانین (داماتو) و (کاتسا)، مصوب کنگره، سنا و نیز دولت آمریکا، تحریم است و دولت بایدن به‌تنهایی نمی‌تواند اقدامی برای لغو این تحریم، مطابق با توافقنامه برجام انجام دهد.

مثال دیگر تحریم صنعت فلزی ایران هست که این صنعت نیز مشابه صنایع دیگر، در کنار بهانه هسته‌ای، به بهانه‌های مقابله با تروریسم و همچنین نقض حقوق بشری ذیل همان قانون کاتسا، توسط نهادهای مختلفی در آمریکا (دولت، کنگره و سنا) تحریم شده است. البته در این میان نیز برخی تحریمهای جزئی که تنها در قالب فرمان اجرایی از سوی ترامپ علیه ایران وضع گردیده‌اند، نمی‌توانند به‌عنوان یک مانع قانونی برای برداشتن تحریمها از سوی دولت بایدن تلقی گردند و رئیس‌جمهور جدید آمریکا با اختیارات خود می‌تواند پیشنهاد رفع بخش کوچکی از تحریمها از جمله آزاد کردن سرمایه‌های بلوکه‌شده ایران در خارج و نیز تسهیل معاملات کالاهای اساسی را به دلایل حقوق بشری، به‌عنوان حسن نیت برای مذاکره مطرح نماید.

در مجموع پیچیدگی اصلی‌ترین تحریمهای ایران (با چند بهانه و به استناد چند قانون مختلف)، کار را برای ایران و نیز دولت آینده آمریکا (البته اگر جو باید پیروزی نهایی شود و در سناریوی خوش‌بینانه بخواهد که تحریمهای هسته‌ای مندرج برجام را بدون پیش‌شرط لغو نماید)، بسیار سخت خواهد کرد. به عبارتی می‌توان گفت که دولت ترامپ، آن‌چنان متبخرانه ایران را تحریم کرده است که اگر دولت جو بایدن هم بخواهد که تحریمهای مهم و اساسی را لغو (تعلیق) کند، به‌تنهایی نخواهد توانست، چراکه کلاف تحریمهای پیچیده شده دولت ترامپ علیه ایران، روند بوروکراتیک و تلاش‌های

حاشیه‌ای را برای لغو آن‌ها، افزایش داده است. چنانچه برای رفع این تحریم‌ها، نیاز به هزینه پردازی، همراهی و هماهنگی کنگره است، اتفاقی که در کوتاه‌مدت، بعید به نظر می‌رسد اما صورت خواهد گرفت.

سناریوی بدبینانه

در کنار سناریوی خوش‌بینانه، وقوع سناریوی بدبینانه نیز دور از انتظار نیست. هسته اصلی طراحی این سناریوی بدبینانه را می‌توان را از میان یادداشت اخیر جو بایدن که در ۱۳ سپتامبر ۲۰۲۰ در سی‌ان‌ان منتشر نمود، برداشت کرد. جو بایدن در این یادداشت که مستقیماً به موضوع ایران پرداخته بود، گرچه در ابتدا تأکید نمود که گام‌هایی را بر خواهد داشت تا اطمینان حاصل کند که تحریم‌های آمریکا مانع مقابله ایران با شیوع کووید-۱۹ نخواهد شد اما در مقابل از سخت‌گیری هوشمندانه بر ایران نیز سخن گفت.

جو بایدن معتقد است که فشار دولت فعلی آمریکا بر ایران شعار توخالی است و باید در عمل فشار واقعی بر ایران وارد کرد. به عبارتی او طرفدار فشار هوشمندانه‌تر بر ایران است. چنانچه در بخشی از یادداشت خود می‌نویسد: اگر ایران به تعهدات سخت‌گیرانه برجام پایبند باشد، آمریکا نیز به توافق هسته‌ای باز خواهد گشت.

این یادداشت جو بایدن که حکایت از پیش‌شرط گذاری آمریکا برای بازگشت به برجام و انجام تعهدات مندرج در این توافقنامه دارد، سناریوی بدبینانه تلقی می‌شود، چراکه هرگونه پیش‌شرط گذاری‌ها برای ایران، کار را برای رسیدن به توافق، تعلیق و متوقف کردن تحریم‌ها سخت می‌کند. چنانچه در بیانیه‌ای که وزارت خارجه در خصوص گمانه‌زنی‌ها در مورد پیش‌شرط گذاری احتمالی آمریکا، منتشر شده آمده است که اساساً ایالت متحده آمریکا در موضعی نیست که برای کسی شرط بگذارد، ایالت متحده آمریکا ناقض برجام، ناقض قطعنامه ۲۲۳۱ شورای امنیت بوده و میلیاردها دلار به ملت ایران خسارت زده و از برنامه برجام به‌عنوان یک مشارکت‌کننده خارج شده است. روزی که دولتی در ایالت متحده بخواهد به برجام برگردد میزی وجود خواهد داشت که باید پاسخگوی نقض عهدها باشد.

بنابراین در صورت وقوع این سناریوی بدبینانه، از آنجا که انتظار اینکه ایران پیش‌شرط‌های آمریکا را قبول نماید، پایین است، بدین ترتیب به نظر می‌رسد که با وقوع این سناریو، فشار تحریمی بر ایران پابرجا خواهد ماند.

در ادامه احتمالات این سناریوی بدبینانه، حتی اگر ایران پیش‌شرط‌های مدنظر آمریکا از جمله بازگشت به تعهدات برجامی را بپذیرد، از آنجا که طرف آمریکایی فکر می‌کند که تحریم‌ها به‌مثابه برگ برنده در مذاکرات است و باعث افزایش قدرت چانه‌زنی و نیز کشاندن ایران به میزهای مذاکره در خصوص نگرانی‌های آمریکا نظیر مسائل منطقه‌ای، موشکی و نهایتاً ایجاد توافقی فرا برجامی خواهد گردید، براین اساس تحریم‌های اساسی علیه ایران تا زمان یک توافقنامه فرا برجامی،

متوقف نخواهد شد.